

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

CARLET

LA RIBERA ALTA

AJUNTAMENT
DE CARLET

INSTITUT CARTOGRÀFIC VALENCIÀ

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Lingüísticotècnics

RECULL I TEXT
Àngel Velasco Crespo (†)

GRAFISME
Esperança Martínez

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Carlet, 237

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 963 874 023
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Carlet

ISBN: 978-84-482-6524-3
Depòsit legal: V-3022-2020

Impressió: gràfiques **vimar**
Ajuntament de Sagunt • Tel. 96 159 41 30 • Picanya • València

www.avl.gva.es

CARLET

El municipi de Carlet, situat en la comarca de la Ribera Alta, té un terme de 45,6 km² i una població de 15.598 habitants (2019), anomenats *carletins* i *carletines*. Limita al nord amb Alfarb i Catadau; a l'est, amb l'Alcúdia, Guadassuar i Alginet; a l'oest, amb Tous, i al sud, amb l'Alcúdia i Benimodo. El municipi, que està a 40 metres d'altitud sobre el nivell del mar, ocupa la zona de contacte entre els últims contraforts de la serra del Cavalló i la plana fluvial quaternària, que el travessa de nord-est a sud-est, formada pels sediments del riu Magre, de poc cabal, però de grans avingudes en èpoques plujoses. El terme és drenat també pel riu Sec i el seu afluent, la rambla de la Parra.

La part més extensa del terme és plana i, gràcies a l'excel·lent xarxa hidràulica i a importants séquies i ramals que s'escampen per tot el terme, té una de les extensions de regadiu més grans de la comarca (aproximadament, el 70% del terreny conreat, unes 3.500 hectàrees). Antigament, segons va constatar Cavanilles, hi predominava el cultiu de les moreres, i hi havia un xicotet sector agrícola de cereals, oliveres, vinyes i garrofers (sobretot, en la part més alta del terme). Tanmateix, i malgrat la crisi actual del camp, s'hi manté el conreu d'una àmplia varietat d'arbres fruiters i hortalisses. Cal destacar també l'activitat ramadera (encara que en retrocés), especialment les explotacions avícoles i apícoles (amb poca activitat). Pel que fa a l'activitat industrial, és remarcable l'elaboració de materials per a la construcció, les fàbriques de mobles i ceràmica, les indústries alimentàries i farmacèutiques o la manufactura de la taronja i del caqui.

Les primeres restes arqueològiques documentades pertanyen als ibers. Es troben també testimonis de l'època romana als Fornals i als Pedregalets. La vila era una antiga alqueria musulmana conquerida per Jaume I i cedida en 1238 en feu a Pere de Montagut, amb Alfarb i l'Alcúdia, pels servicis prestats durant la conquesta cristiana. Segons Salvador Alcover, formava part de la vall d'Alcalà (*al-qalat*, 'el castell'), nom que va prendre de la coneguda fortalesa que defenia aquelles poblacions dels atacs forans. Joan Coromines ha remarcat que el nom *Carlet* pot derivar directament de l'àrab vulgar valencià *Qalaét* (Alcalans), que vol dir 'plaça forta', 'castell', reduït a *Carlet* i possiblement contaminat per la *r* de *Garledi* (cova infernal) o *Garal-meit* (cova dels hòmens morts), nom que els sarraïns donaven a l'avenc de l'Infern (també anomenat *cova de Primo* o *d'Espalparrisus*).

Concedida la carta de repoblament en 1252, el lloc va mantindre una població mixta de cristians i musulmans fins a l'expulsió dels moriscos. En 1348 es va incorporar a les possessions dels Vilanova, els quals van vendre el senyoriu als jurats de València; estos, al seu torn, la van vendre en 1375

a Gonçal de Castellví. La vila fou també assetjada i, en part, cremada al llarg de la primera Germania. En 1604 Jordi de Castellví va rebre el títol de comte de Carlet (el palau comtal, del qual queda sols una torre, va ser enderrocat a finals del segle XIX). En 1613 va ser repoblat amb famílies cristianes per tal d'estabilitzar una població minvada arran de l'expulsió dels moriscos. Aleshores el poble estava dividit en poble vell (*antich*) i poble nou, amb els seus respectius ajuntaments i legislacions municipals. Eren importants també els antics llocs, ara despoblats, de Pintarrafes i Massalet; així com la zona de la Parra, a l'oest del terme, pertanyent majoritàriament a Tous, ara quasi despoblada, que fins a la mitat de segle passat tenia encara òrgans municipals i escola pròpia.

El poble va patir, arran de la pèrdua dels Furs, per la victòria borbònica en la Guerra de Successió, les mateixes conseqüències sociopolítiques i culturals que tots els pobles valencians. Més tard, als inicis del segle XIX van tindre lloc sublevacions contra el règim feudal i es van produir les primeres sol·licituds de compra de la vila.

Carlet va viure un moment d'esplendor econòmica i social a les acaballes del segle XIX i durant els primers anys del XX. El 2 de febrer de 1889 es va inaugurar el teatre El Siglo, representant de les inquietuds liberals. L'edifici respon a l'estructura de teatre romàntic a la italiana. L'interior és una còpia del teatre Princesa de València. Fou també durant este segle, l'any 1894, quan va circular per primera vegada la locomotora per la via fèrria. Entre 1924 i 1925 es va construir el Parc Escolar, fruit de l'activitat del Sindicat Agrícola i la Caixa d'Estalvis, però també de l'ambient de regeneració educativa que es va viure des de finals del segle XIX a Carlet, impulsat per l'Escola Nova i el Cercle Republicà. L'edifici és obra de Francesc Mora Berenguer, que també va construir l'actual estació de ferrocarrils. El 10 d'agost de 1926, durant el regnat d'Alfons XIII, va ser atorgat a Carlet el títol de ciutat.

Carlet compta amb diversos edificis religiosos. L'ermita de Sant Bernat, Maria i Gràcia, manada construir per Jordi de Castellví, comte de Carlet, va ser consagrada l'any 1666. L'església parroquial va ser enderrocada als anys quaranta del segle passat. L'actual temple arxiprestal, dedicat a l'Assumpció de la Mare de Déu, formava part de l'antic convent de dominics; conserva un *Davallament* esculpit de l'escola de Vergara (segle XVII) i una talla de Santa Maria de Carlet, del segle XIII, de gran valor i restaurada recentment.

ELEMENTS FÍSICS

Orografia

Clotada del Botet
el Cabeçol
Matamon

Pinada dels Arenals
Pinar del Corral Blanc
Puntal Redó

Hidrografia natural

Barranc de Barret
Barranc de l'Aigua
Barranc de la Mallada
Barranc de la Mocarra
Barranc de les Covatelles
Barranc de Maniobra
Barranc de Matamon
Barranc del Negret
Barranc del Salt

Barranc del Tislar
Barranquet de Mague
Font Blanca
Font dels Pesebrets
Rambla de la Parra
Riera del Saboner
Riu Magre
Riu Sec

Hidrografia artificial

Antic Pou de Milions
Assut Nou de Carlet
Bassa de la Comunitat
de Regants de l'Estepar
Bassa del Pi de la Cabra
Basses de la Mola
Canal Xúquer-Túria
Depòsit d'Aigua dels Pinets
Depuradora
Elevació d'Eliseu
Motor d'Agustí
Motor d'Auir
Motor d'Eliseu
Motor de Canut

Motor de la Pinada
Motor de Perele
Motor de Quico
Motor de Rúbio
Motor de Vegarada
Motor del Bacorero
Motor dels Lleons
Pou de la Caixa d'Estalvis
de Carlet
Séquia d'Alginet
Séquia de Barbaran
Séquia de Carlet
Séquia de Pintarrafes

Partides i paratges

el Cabeçolet
el Camí d'Algemès
el Camí d'Alzira

el Camí de la Mola
el Camí de la Sénia
el Camí del Corral Blanc

el Camí del Mig
el Corral del Pansero
el Corral del Retor
el Fossaret
el Pi de la Cabra
el Pla
el Pla de la Guirra
el Primer Cabeçolet
el Riu Sec
el Segon Cabeçolet
el Tislar
els Arenals
els Fornals
els Molins
Finca de la Barrina
l'Albellerol
l'Algoleja
l'Estepar
l'Estufa del Maco
l'Horta
la Barrina
la Carrera
la Casa Blanca

la Casa del Notari
la Caseta de l'Antoni
la Caseta del Carreter
la Creu Negra
la Daia
la Devesa
la Font dels Pesebrets
la Mola
la Muntanyeta
la Parra
la Plaça de Massalet
la Pujada del Bollo
la Séquia d'Alginet
la Troneta
les Covatelles
les Lloletes del Comte
Marjaletes
Massalet
Pintarrafes
Racó de Mague
Racó de Païlla
Racó del Galano

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Carlet
Casa Blanca
Casa de Cervera
Casa de Don Juan
Casa de la Caneua
Casa de la Font Blanca
Casa de la Marquesa
Casa del Boter
Casa del Notari
Cases de la Creu Negra
Caseta de Bisbal
Caseta de Canyonota

Caseta de Carmelet
Caseta de Doloretos
Caseta de Galano
Caseta de l'Antoni
Caseta de l'Hostaler
Caseta de la Bucola
Caseta de Llebra
Caseta de Mataburres
Caseta de Roio
Caseta del Cabiscol
Caseta del Carreter
Caseta del Corral Blanc

Caseta del Noi
Caseta del Xivà
Corral del Bendito
Corral del Pansero

Hort del Peno
Riurau del Sord
Urbanització Ausiàs March
Villarrúbia

Vies de comunicació

Camí Assagador
Camí d'Albalat
Camí d'Algemesi
Camí d'Alginet a Alfarb
Camí d'Alginet de la Carrera
Camí d'Alzira
Camí d'Enmig de la Muntanyeta
Camí de Carlet
Camí de Carlet a Alfarb
Camí de Josep Maria Soriano
Camí de l'Apedaçat
Camí de l'Assagador
Camí de l'Estepar
Camí de la Barraca
Camí de la Barrina
Camí de la Bassa de la Mola
Camí de la Casa Blanca
Camí de la Casa del Notari
Camí de la Caseta de Canyota
Camí de la Caseta de Carmelet
Camí de la Caseta de l'Antoni
Camí de la Caseta de Perele
Camí de la Caseta del Carreter
Camí de la Font Blanca
Camí de la Font dels Pesebrets
Camí de la Mola
Camí de la Muntanyeta
Camí de la Parra
Camí de la Plaça de Massalet
Camí de la Pujada del Bollo
Camí de la Sénia
Camí de les Covatelles
Camí de les Pedreres
Camí de Nius

Camí de Sant Bernat
Camí de Sueca
Camí de Villarrúbia
Camí de Vora Riu
Camí de Xàtiva
Camí del Cabeçolet
Camí del Carrasqueral
Camí del Cementeri
Camí del Corral Blanc
Camí del Corral del Pansero
Camí del Corral del Retor
Camí del Mig
Camí del Molí de Rúbio
Camí del Motor d'Auir
Camí del Motor de Perele
Camí del Passador de
Mataburres
Camí del Pi de la Cabra
Camí del Pucero
Camí del Tislar
Camí dels Arenals
Camí dels Depòsits
Camí dels Fornals
Camí dels Molins
Camí Vell d'Alginet
Camí Vell de Benimodo
Camí Vell de Llombai
Carretera de Benimodo
Carretera de la Creu Negra
Carretera de Tavernes a Lliria
FGV Bétera - Castelló
Senda de Massalet
Senda de Matamon
Senda Puntons

Travessera de la Daia
Travessera de la Muntanyeta
Travessera de la Parra al Tislar
Travessera del Motor de Tomàs

Travessera del Pla
Travessera del Pouet
del Moreno

Altres llocs d'interés

Baixador d'Ausiàs March
Camp de Futbol
Cementeri
Club de Tennis
Cooperativa
el Pedregalet
els Fornals
Ermita de Sant Bernat
Estació de Benimodo
Gravera

Instal·lacions Esportives
la Piscina de Canut
Molí de Baix
Molí de Rúbio
Molí del Mig
Pedrera
Polígon Industrial Ciutat
de Carlet
Polígon Industrial Sant Bernat

Elements físics

Presència humana

